



В Україні зростає попит на обліпиху – затребувані і ягоди, і саджанці

Обліпиха стає дедалі популярнішою в українських садівників. Світовий ринок збуту цієї ягоди, разом із продуктами її переробки, з кожним роком активно збільшується. Останні 20 років в Україні практично не створювали нових промислових насаджень обліпихи, в Держреєстрі був тільки один сорт, Солодка жінка. Проте обліпиха може рости на всій території країни, і наближається день, коли її почнуть масово вирощувати вітчизняні фермери. На Вінниччині вже з'явився ліцензований розсадник, де розмножують новий сорт вітчизняної селекції, а також планують вирощувати саджанці ще кількох перспективних сортів. Як вирощують саджанці обліпихи та які нюанси треба знати, щоб закладати плантацію, розповів **Дмитро РИПАН, керівник розсадника «Подільські саджанці»**.

ТОВ «Подільські саджанці» є виробником сертифікованого садивного матеріалу, а також офіційним дистриб'ютором в Україні сорту обліпихи Орендж Революшн. У 2019 році цей сорт внесено до Державного реєстру сортів рослин, придатних для поширення в Україні. Готуються до реєстрації ще декілька сортів вітчизняної селекції, що добре проявили себе за місцевих умов. Не забуваємо й про перший український сорт, Солодка жінка, який до минулого року залишався єдиним із придатних для поширення в країні. Розсадник розташований в селі Ординці Вінницької області, де свого часу працювало місцеве садівниче підприємство.

– Ідея створення розсадника виникла після невдалої спроби купів-



Маточник і шкілка обладнані системою краплинного зрошення для поливу і фертигації рослин, теплиця – системою дрібнодисперсного зволоження з автоматично регульованим режимом поливу з кліматичним контролем.

лі саджанців обліпіхи для посадки промислового обліпіхового саду, – розповідає Дмитро Рипан. – У 2017–2018 роках в Україні саджанців обліпіхи для створення промислового насадження просто не було... Я вже не кажу про сертифікований і, що головне, адаптований до кліматичних умов України садивний матеріал з хорошими господарсько цінними ознаками (урожайність, розмір та якість плодів, резистентність до захворювань тощо). Мені пропонували привезти саджанці з Румунії, Латвії, Німеччини, Росії. Але ризикувати і купувати кота в мішку не хотілося, оскільки ці сорти не внесені до вітчизняного Держреєстру, отже не дозволені до промислового вирощування на наших теренах, не кажучи про те, що вони не районовані. Тому в нових ґрунтово-кліматичних умовах існує ризик незадовільного їхнього розвитку й плодоношення, навіть передчасної загибелі.

Від виникнення ідеї до її реалізації проминуло аж два роки. Спочатку, 2018-го, разом із партнерами створили підприємство для зайняття садівництвом. Висадили малину і жи-

молость – культури, які засновники господарства вважали перспективними і з придбанням хорошого садивного матеріалу яких не виникало труднощів. А от обліпіху з вищезазначеної причини висадити не вдалось. Проте, дякуючи збігу обставин і везінню, заклали невеличкий маточний садок обліпіхи (тоді це була перспективна сортоформа, тепер – сорт Орендж Революшн), з якого планували брати живці для закладання власного обліпіхового саду.

– Почавши займатися садівництвом, – веде далі наш співрозмовник, – мені стало зрозуміло, що сільське господарство та юриспруденція – зовсім різні речі, адже доти працював юристом. На підприємстві ж у мої обов'язки входить також агрономічний супровід саду, тому довелося вступити до НУБІПу (колишня сільгоспакадемія). Там відбулось наше знайомство з доктором сільськогосподарських наук, автором сортів Солодка Жінка та Орендж Революшн Володимиром Меженським, який і допоміг закласти маточник. Тепер у нас є можливість вже восени 2021 року висадити



перші, із відведених тридцяти, гектари обліпихового саду. Отже, ідея щодо створення розсадника втілюється у життя, завдячуючи зустрічі й подальшій співпраці з Володимиром Меженським – автором новітніх сортів рослин, з-поміж яких: обліпіха, аронія, ірга, волоський горіх та багато інших, які в подальшому плануємо розмножувати.

Таким чином, створивши цього року розсадник «Подільські саджанці», садівникам уже вдалося виростити і сертифікувати першу «пілотну» партію саджанців обліпіхи. Сорт Орендж Революшн характеризується раннім початком досягання плодів (кінець липня – початок серпня), урожайністю на третій рік плодоношення на рівні 20 т/га. Ягоди помаранчеві, з червоними плямами на кінцях, дуже великі, середньою масою понад 1 г (максимальна маса окремих ягід в перший рік плодоношення на молодих кущах сягала майже двох грамів). Враховуючи те, що плоди дуже великі, транспортабельні, а сорт високопродуктивний і стійкий до мікозного зів'янення, він здатен зробити революцію у вирощуванні обліпіхи, впевнений Дмитро Рипан.

ТЕХНІЧНЕ ОСНАЦЕННЯ РОЗСАДНИКА ТА СПОСІБ ВИРОЩУВАННЯ САДЖАНЦІВ

Головною метою «Подільських саджанців» є забезпечення потреб вітчизняного садівництва в якісних саджанцях обліпіхи. Це завдання до-



Орендж Революшн: ягоди помаранчеві, з червоними плямами на кінцях, дуже великі, середньою масою понад 1 г

силь амбітне, оскільки маточний сад розсадника ще молодий і не дуже великий, що в свою чергу не дозволило цього року виростити ту кількість саджанців, на яку мали запит. Проте вже наступного року тут планують суттєво збільшити обсяги вирощування саджанців з відкритою і закритою кореневою системою відповідно до бажання замовника.

– Територію розсадника умовно можна розділити на три частини: маточник, шкілка, теплиця. В маточнику ростуть маточні кущі, з яких нарізаємо живці: здерев'янілі для посадки навесні і зелені для літнього вкорінення, – ділиться досвідом керівник розсадника. – Шкілка використовується для вкорінення зде-

рев'янілих живців та дорощування вкоріненних у теплиці зелених живців. Плівкова теплиця зі штучним туманом слугує для вкорінення зелених живців.

Маточник і шкілка обладнані системою краплинної зрошення для поливу і фертигації рослин; теплиця – системою дрібнодисперсного зволоження з автоматично регульованим режимом поливу з кліматичним контролем. Монтаж цих систем здійснила київська компанія «ПрофПолив». Теплицю проєктували та монтували львівські спеціалісти з «Промітенса». Крім того, шкілка і теплиця обладнані сонцезахисною сіткою для захисту молодих рослин від спекотного сонця.



ОРЕНДЖ РЕВОЛЮШН



**ТОВ «ПОДІЛЬСЬКІ
САДЖАНЦІ»**

вул. Володимирська, 1, оф. 413
м. Васильків, Київська обл.

+38 050 338-63-07

+38 097 007 93 73

0503386307@ukr.net | www.podilua.com



Сорт вирізняється унікальним поєднанням господарсько-цінних ознак, що дозволяє йому впевнено лідувати серед інших сортів обліпіхи

- висока продуктивність – понад 20 кг/кущ
- великий розмір плодів – понад 1 г
- стійкість до мікозного в'янення
- високий вміст каротину – 140 мкг/г

ТОВ «ПОДІЛЬСЬКІ САДЖАНЦІ»

– вітчизняний розсадник, що вирощує сертифікований садивний матеріал, та єдиний в Україні офіційний дистриб'ютор сорту обліпіхи Орендж Революшн

Розмноження рослин відбувається стебловими живцями, а саме:

1) весняна посадка
здерев'янілих живців у
відкритому ґрунті у шкільці.

Переваги: відносно невисока собівартість і технологічна простота вирощування; можливість отримання товарних саджанців восени вже в рік їхньої посадки.

Недоліки: залежність від примх природи (вологість і температура повітря та ґрунту, сонячна радіація тощо), що суттєво впливає на відсоток приживлюваності живців і, відповідно, вихід саджанців; менший коефіцієнт розмноження порівняно з розмноженням зеленими живцями;

2) літня посадка зелених
стеблових живців у закритий
ґрунт в теплиці з подальшим
пересаджуванням та
дорощуванням у шкільці.

Переваги: більший коефіцієнт розмноження, вирощування у контрольованих умовах.

Недоліки: технологічно складніший процес з високою собівартістю вирощування, оскільки крім матеріальної бази (теплиця, система «штучного туману») цей спосіб потребує глибоких теоретичних знань і досконалих практичних навичок працівників, які задіяні в процесі розмноження; дворічний цикл вирощування стандартних саджанців.

– Якщо в розмноженні рослин здерев'янілими живцями все більш-менш просто і зрозуміло, бо цей процес близький до всім відомого розмноження смородини здерев'янілими живцями, то про специфіку зеленого живцювання спробую розповісти детальніше, зазначивши його головні етапи та особливості. Кажучи, що це технологічно складний процес, я не перебільшував, оскільки найдрібніші деталі відіграють важливе значення і можуть призвести до негативних наслідків, – акцентує Дмитро Рипан. – Так, все починається із заготівлі пагонів у маточнику для нарізки живців. Орієнтовно це липень-серпень, але прив'язки до конкретної дати тут немає, оскільки все залежить від того, які погодні умови були протягом сезону, наскільки визріли пагони і чи готові вони до живцювання. Занадто зелені – погано, занадто здерев'янілі – теж погано. Повинна бути золота середи-

на – напівздерев'янілі, оскільки в них уже накопичилась достатня кількість поживних речовин і ще зберігається хороша здатність до укорінення.

Далі відбувається висадка живців у теплицю. Значення має кожна деталь: склад ґрунту (ґрунтосуміш); розмір живця, площа живлення та глибина його висадки у ґрунт; температура і вологість ґрунту та повітря в теплиці. Наступний після висадки місяць найбільш складний і напружений, оскільки протягом цього часу відбувається вкорінення живців. У цей період вони найбільш уразливі, і температура й вологість як ґрунту, так і повітря в теплиці повинні бути майже ідеальними та сталими, констатує знавець своєї справи і провадить далі:

– Я не перебільшую і наведу вам приклад. Стабільність температур та вологість ґрунту і повітря у теплиці підтримується за рахунок подачі/вприску кожні 5–7 хвилин (на 5–10 секунд) води через систему дрібнодисперсного зволоження. Таким чином у теплиці весь час стоїть туман. Протягом місяця частота і тривалість поливів збільшуються. Для безперебійного функціонування цієї системи необхідні два головні фактори: вода та електроенергія. Так от, не обійшлося без «сюрпризів». У нашому населеному пункті проводили обрізку дерев, які ростуть уздовж ліній електропередач. Для проведення цих заходів вимкнули електроенергію по всьому населеному пункту. Звісно, що ніхто нікого не попередив про вимкнення. Уявіть, полудень, на вулиці

ці яскраво світить сонце, спека понад 30 градусів – і вимикається система штучного туману. За лічені хвилини температура повітря в теплиці починає рости і легко може досягнути 50 градусів і вище, вологість навпаки – падає, і рослини на очах починають висихати. На наше щастя, ми були готові до такої ситуації і у нас були споряджені ранцеві оприскувачі, з яких ми й обприскували рослини вручну протягом двох годин, поки не відновили енергопостачання. Та для експерименту я залишив невеличку ділянку теплиці із сотнею рослин без обприскування, і вже за пів години вони всі до однієї «згоріли»! Здається, ну що там може трапитись за пів години? А може загинути весь посадковий матеріал, так само як і згорить вкладений труд та кошти.

Після першого місяця перебування в теплиці живці вже вкорінені або завершують вкорінення, і догляд за ними стає трохи простішим, спокійнішим. За великим рахунком, їм тут просто не заважають. При цьому забезпечення належного режиму і контроль клімату всередині теплиці ніхто, звісно, не відмінює. Крім того, не забувають про захист від гнильних захворювань, адже висока вологість і температура збільшують ризик таких захворювань. Але саджанці стають менш уразливими і сильнішими з кожним наступним днем. Отож ще два місяці вони ростуть у теплиці для формування повноцінної кореневої системи, яка в подальшому забезпечуватиме самостійне живлення та потужний ріст саджанців у відкритому ґрунті.



Такий вигляд мають вкорінені зелені живці



Назва «обліпіха» походить від того, що гілки щільно обліплені плодами



Шкілка: тут саджанці зростають аж до їхнього викопування і підготовки до продажу

Останнім етапом є висадка у вересні – жовтні рослин у відкритий ґрунт, де вони зростатимуть наступного сезону аж до їхнього викопування і підготовки до продажу.

Планують також вирощувати саджанці в контейнерах, що дозволить використовувати їх для закладання саду навіть влітку, не тільки в осінньо-весняний період, як саджанці з відкритою кореневою системою.

– Отже, нюансів і тонкощів у вирощуванні рослин дуже багато, і буду відвертим, ми набуватимемо нових знань та практичних навичок й надалі, оскільки це наші перші кроки в розсадництві, – відверто зізнається Дмитро Рипан. – Так, першим нашим придбанням наступного року буде дизельний генератор. Адже ми збираємось збільшувати площу теплиці й ранцеві обприскувачі нам не допоможуть на великих площах і у випадку тривалих вимкнень електроенергії. Із тонкощів вирощування, які ми ще засвоїли цього року, є те, що система штучного туману разом із сонцезахисною сіткою не завжди справляються з високими денними температурами, тому доводиться вдаватися до такого прийому, як зафарбовування плівки теплиці в білий колір.

ЯК ЗАКЛАДАТИ ОБЛІПИХОВИЙ САД

У природних умовах обліпіха віддає перевагу легким за механічним складом ґрунтам, які мають нейтральну кислотність (рН – 6,5–7,5), але росте вона по всій країні. Сорт Орендж Революшн пройшов випробування за різних ґрунтово-кліматичних умов (Донбас, Молдова, Київщина, Вінниччина). Усюди він показав відмінні результати і тому

може рекомендуватися до вирощування по всій Україні. На відміну від багатьох сортів російської селекції, які на українських чорноземах дуже страждають від мікозного зів'янення, Орендж Революшн стійкий до цього захворювання, що є однією з важливих його переваг.

На плантаціях обліпіху висаджують за схемою 4 x 1,5–2 м (за умови механізованого збирання щільніше), розміщуючи в кожному третьому ряду чоловічі рослини по одній через кожні п'ять жіночих. В аматорському садку висаджують одну або для підстрахування дві чоловічі рослини (щоб не займати багато місця – в одну посадкову яму), а біля них жіночі (до 8–10 дерев). Продуктивний період насаджень становить 10–15 років. Завдяки кореневій порослі відбувається природне оновлення плантацій і, відповідно, загальна тривалість їхнього існування збільшується.

Заглиблення саджанців під час садіння сприяє утворенню додаткових коренів. Ґрунт у саду обробляють неглибоко, аби не травмувати кореневу систему. Формують у кущовій або деревоподібній формі, в останньому випадку слідкують, щоб кущ не розвалювався під вагою плодів. Для стабільного плодоношення обрізуванням крони стимулюють утворення сильних однорічних пагонів, на яких формується урожай. Регулярно здійснюють санітарне обрізування для видалення сухих, поламаних і хворих гілок. Зрізи заростають повільно, тож їх треба робити акуратно, без обдирання. Кореневу поросль, якщо вона не потрібна для заміни старих рослин, вирізують. Для збереження і подовження продуктивного періоду з 5–7-го року починають омолодження. Кущі омолоджують на триріч-

ну деревину, залишаючи бокову гілку в мутовці.

Що ще потрібно знати, плануючи закладати обліпіховий сад? Якщо ми говоримо про промислові насадження та прибутки, то йдеться про обов'язкове зрошення плантації і техніку/обладнання для механічного збору плодів, яка передбачає зрізання гілок з урожаєм. Незважаючи на те, чи ягоди збиратимуться повністю механізовано, чи із частковим залученням людських ресурсів, така система збору передбачає схему плодоношення рослин через рік. Можна умовно розділити сад на дві частини та обрізати (збирати врожай) їх по черзі через рік, щоб отримувати плоди щороку.

– Що б там не казали, мовляв, обліпіха проста у вирощуванні культури, слід розуміти: у процесі її вирощування буде багато нюансів і тонкощів, з якими стикнеться власник саду, якщо говорити в контексті промислового вирощування. Тому в розсаднику ми даємо консультації нашим клієнтам – забезпечуємо технологічний супровід. Але цього недостатньо, щоб виростити якісну продукцію, – наголошує керівник розсадника. – У господарстві має бути агроном, який весь час проводитиме на полі – з початку сезону, в лютому, і до грудня. Тоді буде успіх і результат.

Перспективною Дмитро Рипан вважає переробку обліпіхи на олію, чаї, джеми. За його словами, деяку частину саду можна тримати для свіжого ринку. Для цього, зокрема, підійде сорт Солодка жінка, що вирізняється десертними плодами, придатними для споживання свіжими. Якщо вирощувати обліпіху на десятках гектарів, то однозначно потрібно подбати про механічне збирання і переробку.